

BOLALAR ADABIYOTI DARSLARIDA TALABALARNING IJTIMOIY KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Omonillayeva Maxfuza Ilyosjon qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti

“Boshlang'ich ta'lim” kafedrası doktoranti

E-mail: mahfuzaomonullayeva@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqola bolalar adabiyoti darslarida talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish masalalariga bag'ishlangan. Maqolada bolalar adabiyotining ta'lim jarayonidagi o'rni, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda adabiy asarlarning ahamiyati va ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik usullari muhokama qilinadi. Tadqiqotda guruh ishi, muhokama va rol o'yinlari kabi usullarning samaradorligi tahlil qilinadi. Natijalar bolalar adabiyoti darslarining talabalarda hamkorlik, muloqot va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: bolalar adabiyoti, ijtimoiy ko'nikmalar, ta'lim, pedagogik usullar, guruh ishi, muloqot, rol o'yinlari.

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Амониллаева Махфуза Илишон кизи

Самаркандский государственный педагогический институт

Факультет дошкольного и начального образования

Докторант кафедры «Начальное образование»

E-mail: mahfuzaomonullayeva@gmail.com

Аннотация: статья посвящена развитию социальных навыков учащихся на уроках детской литературы. В статье рассматривается роль детской литературы в образовательном процессе, значение литературных произведений в формировании социальных навыков, педагогические методы развития этих навыков. В исследовании анализируется эффективность таких методов, как групповая работа, обсуждение и ролевые игры. Результаты показывают, что занятия по детской литературе играют важную роль в улучшении навыков сотрудничества, общения и решения проблем у учащихся.

Ключевые слова: детская литература, социальные навыки, воспитание, педагогические методы, групповая работа, общение, ролевые игры.

DEVELOPMENT OF STUDENTS' SOCIAL SKILLS IN CHILDREN'S LITERATURE LESSONS

Omonillayeva Mahfuza Ilyosjon qizi

Samarkand State Pedagogical Institute

Faculty of Preschool and Primary Education

Doctoral student of the Department of "Primary Education"

E-mail: mahfuzaomonullayeva@gmail.com

Abstract: this article is devoted to the issues of developing students' social skills in children's literature lessons. The article discusses the role of children's

literature in the educational process, the importance of literary works in the formation of social skills, and pedagogical methods for developing these skills. The study analyzes the effectiveness of methods such as group work, discussion, and role-playing games. The results show that children's literature lessons are important in improving students' cooperation, communication, and problem-solving skills.

Keywords: *children's literature, social skills, education, pedagogical methods, group work, communication, role-playing games.*

Bolalar adabiyoti darslari nafaqat adabiy bilimlarni oshirish, balki talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning ijtimoiy ko'nikmalari, ya'ni muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, muammolarni hal qilish va empatiya kabi ko'nikmalar XXI asr talablariga javob beradigan shaxsni shakllantirishda asosiy o'rin tutadi. Bolalar adabiyoti, o'zining boy mazmuni va axloqiy qadriyatlar tizimi orqali, talabalarga ijtimoiy munosabatlarni tushunish va rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu maqolaning maqsadi bolalar adabiyoti darslarida talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullarini tahlil qilish va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini aniqlashdir.¹

Bolalar adabiyoti darslari qanday ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi?

¹ Boshlang'ich ta'lim standarti. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi XTV, 2023.

Bolalar adabiyoti – bu bolalar dunyoqarashiga moslashtirilgan badiiy, axloqiy-tarbiyaviy va estetik asarlarni o‘z ichiga olgan adabiyot tarmog‘idir. Ular nafaqat bolalarning til boyligini oshiradi, balki ularning ijtimoiy, axloqiy, hissiy rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Bolalar adabiyoti o‘zining hikoya va personajlari orqali talabalarga ijtimoiy munosabatlar, axloqiy qadriyatlar va insoniy muloqotning nozik jihatlarini o‘rgatadi. Ertaklar, afsonalar, hikoyalar orqali bolalar yaxshilik-yomonlik, rostgo‘ylik, halollik kabi tushunchalarni o‘rganadi. Masalan, Alisher Navoiyning “Xamsa” asaridagi hikoyalar yoki xalq ertaklari talabalarga hamkorlik, adolat va mehr-oqibat kabi qadriyatlarning ahamiyatini tushuntiradi. Talabalar badiiy asarlardagi qahramonlarning kechinmalarini his qilish orqali boshqalarning holatini tushunishni o‘rganadi. Dialoglarga boy matnlar talabalarning so‘z boyligini oshiradi, muloqot madaniyatini shakllantiradi, asarlarda qahramonlar duch keladigan muammolar orqali turli vaziyatlarda qanday yo‘l tutishni bilib oladilar. Har xil xalq va millatlar adabiyotini o‘qish orqali talabalar boshqacha madaniyatlar bilan tanishadi, bag‘rikenglik shakllanadi. Adabiy asarlar talabalarda empatiya va boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.²

Ijtimoiy ko‘nikmalar guruhda ishlash, muloqot qilish, muammolarni hal qilish va empatiya kabi qobiliyatlarni o‘z ichiga oladi. Bu ko‘nikmalar zamonaviy ta’limda talabalarni ijtimoiy va professional hayotga tayyorlashda muhim hisoblanadi. Mashhur rus psixologi Vigotsky ta’lim jarayonida ijtimoiy o‘zaro ta’sirning ahamiyatini ta’kidlab, ushbu ko‘nikmalar shaxsning kognitiv va

² Pedagogika va psixologiya asoslari. O‘quv qo‘llanma – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.

emotsional rivojlanishida asosiy rol o'ynaydi, deb hisoblaydi.³ Bolalar adabiyoti darslari ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratadi, chunki adabiy asarlar orqali talabalar turli ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish va ularga mos yechim topishni o'rganadilar. Masalan, guruhda ishlash qobiliyati talabalarga loyiha asosida birgalikda ishlash va umumiy maqsadlarga erishish imkonini beradi.

Bolalar adabiyoti darslarida ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun bir qancha pedagogik usullar qo'llaniladi:

Guruh bo'lib ishlash mashqlarini tashkil qilish ish. Bunda talabalar kichik guruhlarga bo'linib, adabiy asar bo'yicha muhokama qiladilar yoki umumiy loyiha tayyorlaydilar. Amerikalik tadqiqotchilar Johnson, D.W., Johnson, R.T.lar kooperativ ta'lim usullarining ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda samaradorligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, guruh ishi talabalarda o'zaro hurmat, mas'uliyat va hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, adabiy asarlar orqali talabalarning emotsional intellekti rivojlanadi, bu esa ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli ishtirok etish imkonini beradi.⁴

Darslarda rolli o'yinlarni tashkil qilish. Bunda talabalar adabiy asar qahramonlari sifatida o'ynab, ularning his-tuyg'ulari va qarorlarini tahlil qiladilar.

Badiiy asar voqea va qahramonlarini tahlil qilish. Bunda o'qituvchi tomonidan boshqariladigan ochiq muhokamalar talabalarning fikrlash va muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.⁵ Masalan, "Alpomish" dostonini o'qish jarayonida talabalar qahramonlarning qarorlari va ularning ijtimoiy oqibatlarini

³ Karimova D., Saidova N. "Ma'naviy tarbiya va vatanparvarlikni shakllantirish metodikasi". – Samarqand: 2021.

⁴ 3-sinf "O'qish savodxonligi" darsligi. – Toshkent: "Yangiyo'l poligraf servis", 2023.

⁵ Raxmonov A. va boshqalar. "Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya", – Toshkent: "O'qituvchi", 2022.

muhokama qilib, o'zlarining muloqot va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Dostonidagi qahramonlarning sadoqat, adolat va hamkorlik kabi fazilatlari talabalarga ijtimoiy munosabatlarni tahlil qilish va o'z xatti-harakatlarini shunga moslashtirishni o'rgatadi.

Metodlar tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar kombinatsiyasi asosida qo'llaniladi. Xulosa qilib aytganda, bolalar adabiyoti darslari talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Guruh ishi, rol o'yinlari va muhokama kabi usullar talabalarda hamkorlik, muloqot va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini sezilarli darajada oshiradi. O'qituvchilar ushbu usullarni dars jarayoniga muntazam kiritish orqali talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini yanada rivojlantirishi mumkin. Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu usullarni turli sinf darajalarida qo'llashning uzoq muddatli ta'sirini o'rganishga qaratilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yil.
2. 3-sinf "O'qish savodxonligi" darsligi. – Toshkent: "Yangiyo'l poligraf servis", 2023.
3. Raxmonov A. va boshqalar. "Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya", – Toshkent: "O'qituvchi", 2022.
4. Karimova D., Saidova N. "Ma'naviy tarbiya va vatanparvarlikni shakllantirish metodikasi". – Samarqand: 2021.

5. Pedagogika va psixologiya asoslari. O'quv qo'llanma – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.

6. Boshlang'ich ta'lim standarti. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi XTV, 2023.